

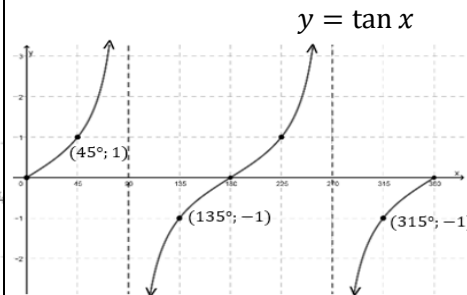
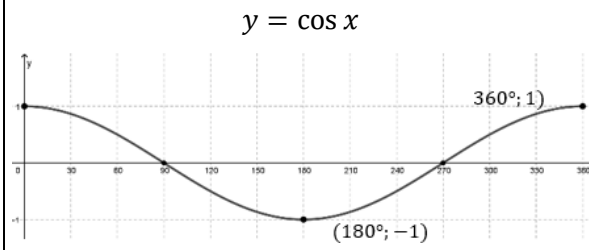
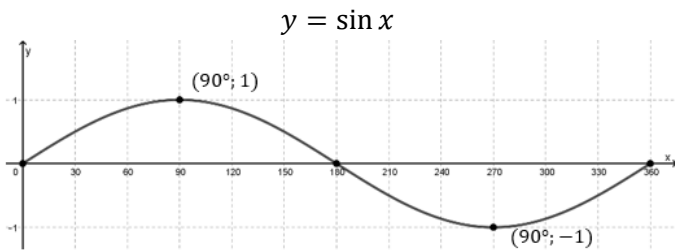

VAK en GRAAD	Wiskunde Graad 11	
KWARTAAL 3	Week 4	
ONDERWERP	Trigonometriese Funksies	
DOEL VAN LES	<ul style="list-style-type: none"> • Om die effek van k en p op die trigonometriese funksies te bepaal: $y = \sin kx$ en $y = \sin(x + p)$ • Teken grafieke met verskillende periodes en horisontale verskuiwings. • Trigonometriese funksies te kan interpreter 	
BRONNE	Papiergebaseerde bronne	Digitale bronne
	Verwys na Trigonometriese funksies in jou handbook.	https://www.youtube.com/watch?v=bRSrA3Wf8FI https://www.youtube.com/watch?v=qFhcKqOXyQI

INTLEIDING: $y = a \sin x + q$; $y = a \cos x + q$ and $y = a \tan x + q$

Die fokus in graad 10 was die effek van a en q op die trigonometriese grafiek. Ons het ontdek dat a 'n invloed op die amplitude het terwyl $+q$ die grafiek q eenhede opwaarts skuif en $-q$ die grafiek q eenhede afwaarts skuif.

Die drie basiese grafieke:

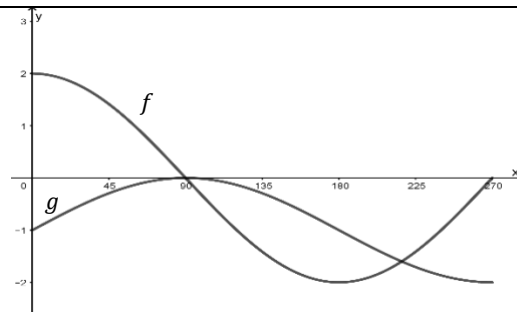

Hoeveel kan jy nog onthou?

In die meegaande diagram is die grafieke van:

$f(x) = a \cos x$ en $g(x) = b \sin x - q$

1. Skryf die amplitude van g neer.
2. Skryf die waardes van a, b en q neer.
3. Wat is the terrein van g .

Oplossings:

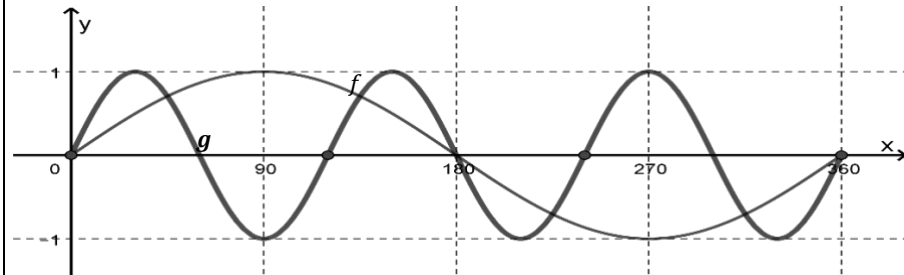
1. amplitude: 1
2. $a = 2$, $b = 1$ en $q = 1$.
3. Die terrein van g : $y \in [-2; 0]$ vir $y \in \mathbb{R}$

KONSEPTE EN VAARDIGHEDE

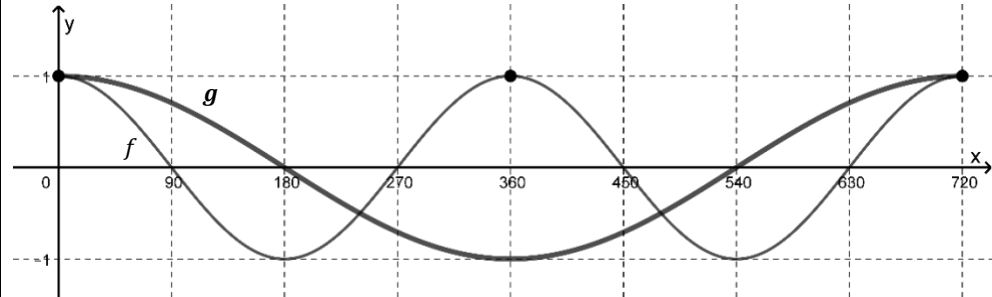
Ons gaan die effek van k in $y = \sin kx$ en $y = \cos kx$ ondersoek. Bestudeer die grafieke hieronder. Watter verskille kan jy opmerk?

$f(x) = \sin x$ en $g(x) = \sin 3x$
vir $x \in [0^\circ; 360^\circ]$.

Daar is 3 sikkusse binne die normale (360°) periode.
Die periode van $g(x)$ is 120°

$f(x) = \cos x$ en $g(x) = \cos \frac{1}{2}x$
vir $x \in [0^\circ; 720^\circ]$

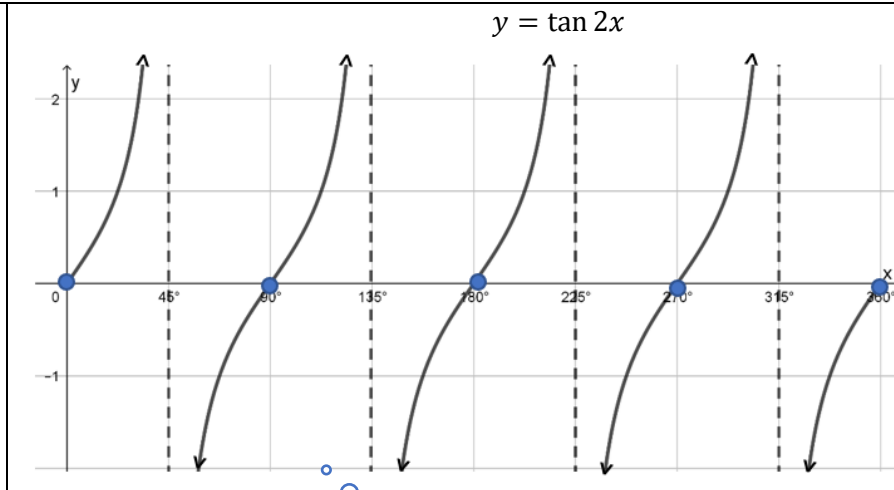
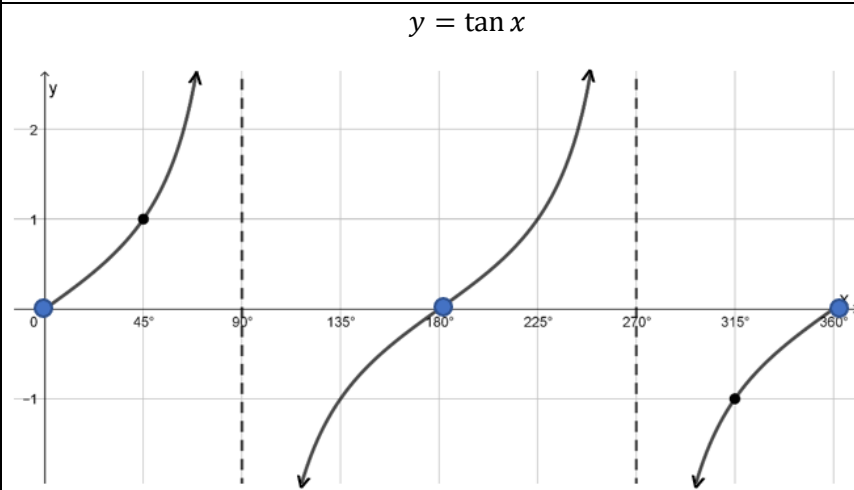
$g(x)$ is slegs die helfte van 'n normale periode.
Die periode van $g(x)$ sal by 720° eindig.

Voltooi die tabel vir die bostaande grafieke:

Funksie	Waarde van k	Aantal volle sikkusse	Periode	Berekeninge
$y = \sin x$	1	1	360°	Normale period
$y = \sin 3x$		3	120°	$\frac{360}{3} = 120^\circ$
$y = \cos x$	1			Normaal period
$y = \cos \frac{1}{2}x$	$\frac{1}{2}$		720°	$\frac{360^\circ}{\frac{1}{2}} = 360^\circ \times 2 = 720^\circ$

Ons kan dus dieselfde van die tan grafiek verwag. Hieronder is die twee grafieke op verskillende asestelsels.

Vanaf die bostaande, kan ons aflei dat die periode van $y = \tan 2x$

$$= \frac{\text{normaal}}{k} = \frac{180^\circ}{2} = 90^\circ$$

Grafiek herhaal elke 90°

Voorbeeld 1:

Bepaal die amplitude en periode van die volgende:

$$y = -\cos \frac{3x}{2} + 1$$

$$a = -1 \therefore \text{amplitude} = 1$$

$$\text{Periode} = \frac{\text{normale periode}}{k} = \frac{360^\circ}{\frac{3}{2}} = 240^\circ$$

Onthou:
 $y = a \cos kx + q$

Sakrekenaar kan gebruik word!

Kan jy?

Skryf die amplitude, periode, gebied en terrain van elk van die volgende funksies:

1. $y = 2 \sin x$
2. $y = 2 \cos 2x + 1$
3. $y = 3 \sin \frac{x}{2}$
4. $y = \tan \frac{1}{3}x - 1$

Voorbeeld 2:

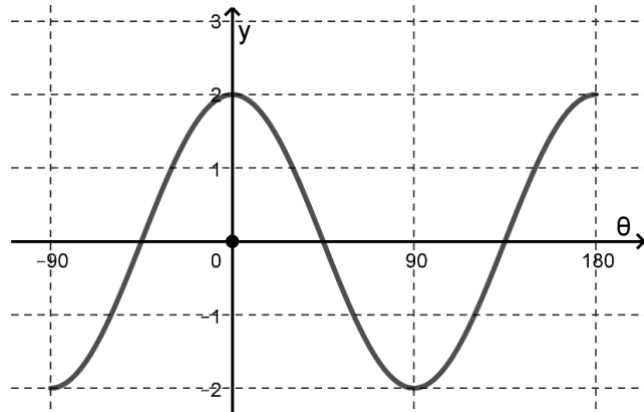
Teken die grafiek van $y = 2 \cos 2\theta$ vir $\theta \in [-90^\circ; 180^\circ]$

Oplossing:

Informasie:

Amplitude = 2

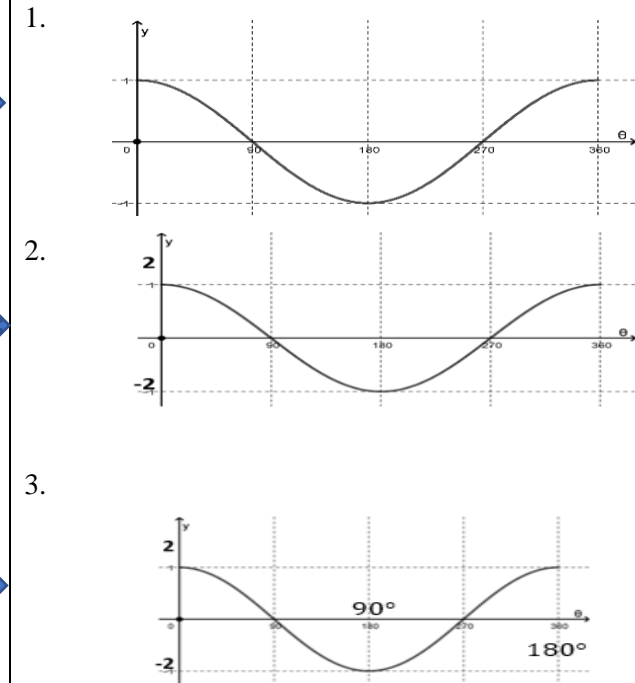
Periode: $\frac{360^\circ}{2} = 180^\circ$

Wenke:

1. Trek 'n ruwe skets van die basiese grafiek op die regterkant van jou bladsy. →
2. Watter veranderinge is nodig? →
 $a = 2$. Maak die verandering on die skets.
3. Bepaal die nuwe periode. Voeg veranderinge on die skets. →
- ← 4. Trek die finale grafiek vir die vereiste gebied.

Rough work

KAN JY?

Teken netjiese sketse van die volgende funksies:

1. $f(x) = -\sin \frac{x}{2}$ vir $x \in [-90^\circ; 90^\circ]$
2. $g(x) = \cos 2x$ vir $x \in [-180^\circ; 180^\circ]$
3. $h(x) = 2 \cos 3x$ vir $x \in [-120^\circ; 90^\circ]$
4. $k(x) = -\tan 2x - 1$ vir $x \in [-90^\circ; 180^\circ]$

- Begin altyd met die basiese grafiek
- Periode en gebied is belangrik
- Toon alle belangrike punte

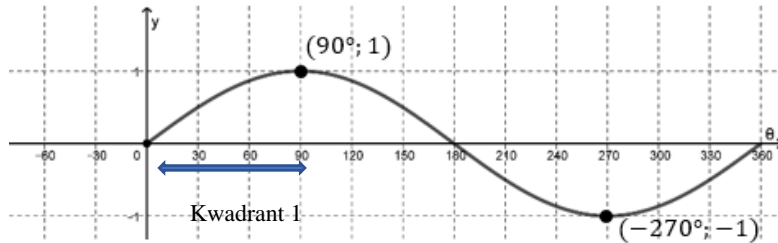

Die effek van p in $y = a \sin k(x + p) + q$

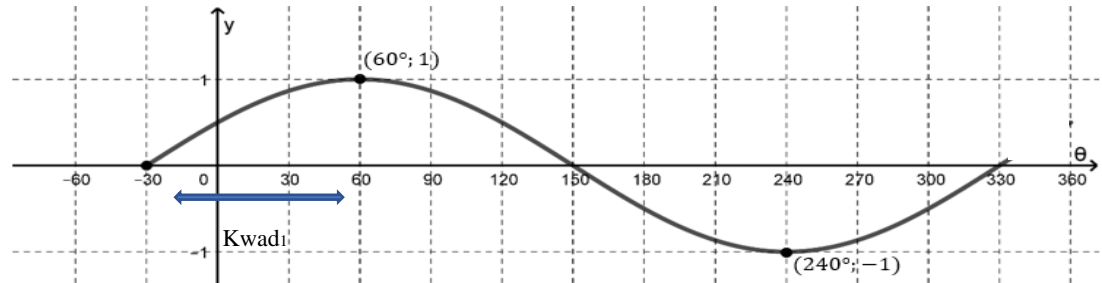
Net soos in Funksies, kan ons verwag dat p 'n soortgelyke invloed op die trigonometriese funksie sal hê. Ons verwag 'n transformasie na links of regs. Dus 'n **horizontale skuif**.

Hieronder is die funksies van $\sin x$ en $y = \sin(x + 30^\circ)$:

$y = \sin x$ vir $x \in [0^\circ; 360^\circ]$

$y = \sin(x + 30^\circ)$ vir $x \in [-30^\circ; 300^\circ]$

Neem asseblief kennis:

- Die siklus begin by 0°
- Die maksimum is by 90° .
- Die siklus eindig by 360° .
- Vergelyk die kwadrante en punte

Voltooi die sinne hieronder:

- Die siklus begin by .....
- Die maksimum is by .....
- Die siklus eindig by .....
- Ons kan dus sê dat die grafiek ..... na links geskuif het.
- Skryf u afleidings rakende die kwadrante en hoofpunte op die grafiek neer.

.....

.....

.....

.....

Neem kennis asseblief:

Die waarde van p in die funksie $y = a \sin k(x + p) + q$

Vir $(x + p)$ skuif na links

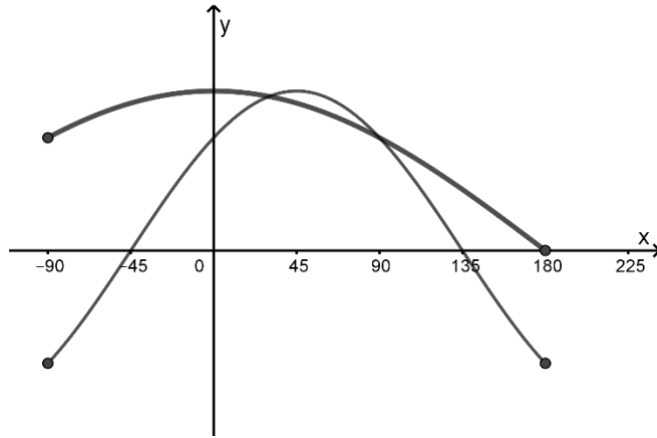
Vir $(x - p)$ skuif na regs

Voorbeeld 3:

Die diagram toon die grafieke van $f(x) = \sin(x + p)$ en $g(x) = \cos ax$; $x \in [-90^\circ; 180^\circ]$.

1. Bepaal die waardes van values of p en a .
2. Wat is die periode van g .
3. Bepaal die terrein van k , as $k(x) = f(x) - 1$.

Oplossing:

1. $p = 45^\circ$

$a = \frac{1}{2}$

2. Periode: 720°

3. Terrein $y \in [-2; 0]$; $y \in \mathbb{R}$

Wenke / redenasies

1. Die basiese $\sin x$ funksie begin by 0. Die funksie n f begin by -45° . Die grafiek het 45° na links beweeg. Die funksie is dus $f(x) = \sin(x + 45^\circ)$

2. Die periode van $\cos$ grafiek is 360° . Vanaf 0° tot 180° verteenwoordig kwadrant 1 van die funksie. 4 kwadrante sal dus $4 \times 180^\circ = 720^\circ$. Om die periode te bereken, gebruik ons die formule:

$$\text{Periode} = \frac{\text{normale periode}}{a}$$

$$720^\circ = \frac{360^\circ}{a}$$

$$a = \frac{360^\circ}{720^\circ} = \frac{1}{2}$$

3. $f(x) - 1$ beteken dat die grafiek 1 eenheid afwaarts beweeg.

Die terrein van f is $y \in [-1; 1]$ vir $y \in \mathbb{R}$

$\therefore$ Die terrein van $k(x) = f(x) - 1$

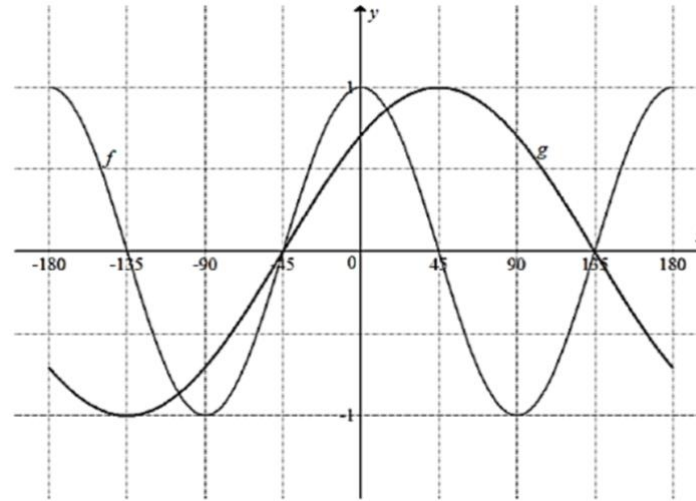
Die terrein van $k(x)$: $y \in [-2; 0]$

KAN JY?

In die meegaande diagram s die grafieke van $f(x) = a \cos bx$ en $g(x) = \sin(x + p)$ vir $x \in [-180^\circ; 180^\circ]$

1. Skryf die waardes van a , b en p .
2. Vir watter waarde(s) van x in die gegewe interval neem die grafiek van f toe soos die grafiek van g toeneem?
3. Skryf die periode van $f(x)$ neer.
4. Bepaal die minimum waarde van h as $h(x) = f(x) - 1$.
5. Beskryf hoe die grafiek van f moet transformeer om die grafiek $k(x) = \sin x$ te vorm.

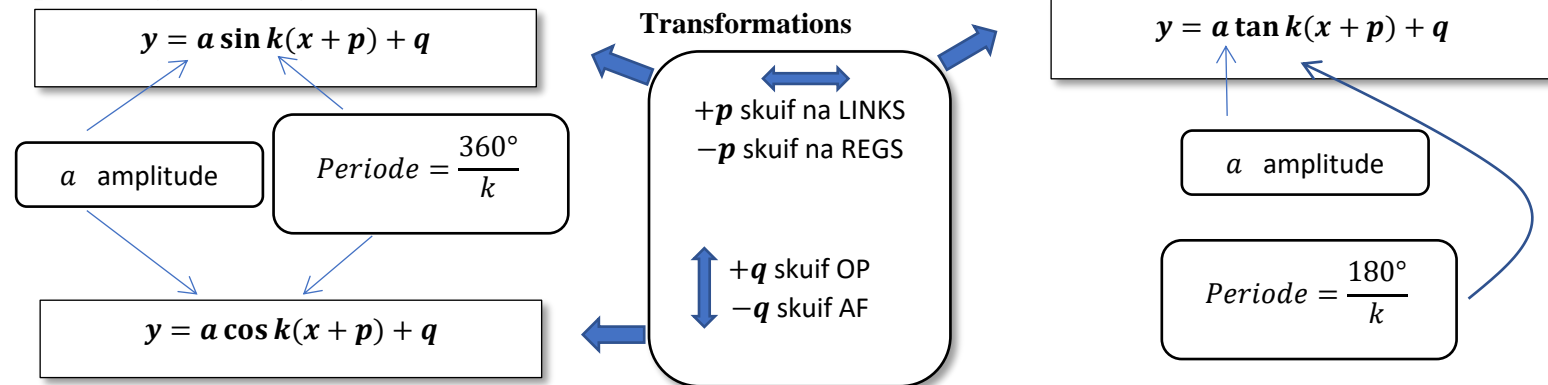
Oplossings:

1. $a = 1; b = 2; p = -45^\circ$
2. $x \in [-90^\circ; 0^\circ]$
3. 180°
4. -2 [grafiek skuif 1 eenheid afwaarts]
5. Move 45° na regs

AKTIWITEITE/ ASSESSERING	Mind Action Reeks	Platinum	Clever	Everything Maths (Siyavula)
	Oef 2&3: BI 192-194	Oef 4&5: BI 124 Oef 11: BI 135	Oef 6.2-6.6: BI 189-205	Oef 5.21-5.27 : BI 202- 221 Oef 5.29-5.31: BI 227-232

KONSOLIDASIE

Opsomming van belangrike feite:

Begin altyd met die basiese funksies!!